

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kulttuurialan freelancer-toimijoiden tukemisesta korona-aikana

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluodon / vihr ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 41/2021 vp:

Mitä hallitus ja erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö aikovat tehdä, jotta kulttuurialan toimijat, erityisesti freelancer-toimijat, selviävät koronakriisistä ja

onko opetus- ja kulttuuriministeriö neuvotellut sosiaali- ja terveysministeriön kanssa siitä, voitaisiinko kulttuurialan freelancer-toimijoiden toimeentuloon kohdistaa uutta tukea?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Covid-19 -pandemia on vähentänyt voimakkaasti taiteen ja kulttuurin alan ja sen toimijoiden toimintamahdollisuuksia ja elinkeinon harjoittamista heti pandemian alusta, maaliskuusta 2020 lähtien. Vaikutukset ovat olleet eri osapuolten keskinäisriippuvuuksien vuoksi mittavia ja aiheuttaneet taloudellisia, sopimuksellisia, aikataulullisia ja logistisia haasteita, joiden vaikutuksesta useiden organisaatioiden tilanne on vaikeutunut ja kulttuurialalla työskentelevien ammattilaisten toimeentulo heikentynyt.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyrkinyt eri tavoin vähentämään koronan negatiivisia vaikutuksia taiteen ja kulttuurin aloille. Välineitä ovat olleet muun muassa lisärahoituksen esittäminen lisätalousarvioissa, tilannekuvan päivitys kyselyin sekä keväällä 2020 että alkuvuodesta 2021, pyöreän pöydän keskustelut alan järjestöjen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa, tiivistetty yhteistyö muiden ministeriöiden ja muun hallinnon kanssa, tietopyynnöt alan toimijoille jne. Lisäksi ministeriö on toimijoiden pyynnöstä myöntänyt jo myönnetyille valtionavustuksille käyttöajan pidennyksiä ja käyttötarkoitusten muutoksia.

Koronasta aiheutuvien vaikeuksien vähentämiseen taiteen ja kulttuurin toimialoilla saatiin lisärahoitusta viime vuoden lisätalousarvioissa yhteensä 110 miljoonaa euroa. Valtion vuoden 2020 ensimmäiseen, toiseen, neljanteen ja seitsemänteen lisätalousarvioon sisältyneillä määrärahoilla on tuettu sekä taide- ja kulttuurialan yhteisöjä ja yksilöitä, että muita luovien alojen, taiteen ja kulttuurin toimijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriöstä on myönnetty tukea alan toimijoille kuten kansallisille taidelaitoksille, valtionosuutta saaville teattereille, orkestereille ja museoille. Lisäksi on tuettu muita alan yhteisöjä kuten yhdistyksiä ja osakeyhtiöitä, taiteen perusopetusta antavia oppilaitoksia, elokuvien ja draamasarjojen tuotantoja, elokuvateattereita, seurantaloja ja kulttuuritapahtumia.

Freelance-taiteilijoille ja muille itsensä ja mahdollisesti muitakin työllistäville taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisille lisärahoitusta jaettiin edellä mainitusta 110 miljoonan euron lisärahoituskokonaisuudesta vuonna 2020 Taiteen edistämiskeskuksen kautta yhteensä 17,5 miljoonaa euroa. Hakemuksia Taiteen edistämiskeskukseen tuli yhteensä noin 11 800 ja myönteisiä päätöksiä tehtiin yhteensä noin 5 200. Myönteisistä päätöksistä 161 koski toiminimiä. Apurahat myönnettiin 3000, 4000 ja 8000 (syksyn haussa toiminimi) euron suuruisina taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisten, taiteilijoiden, ammatinharjoittajien sekä muiden kulttuurin toimialan henkilöiden ansiomenetysten ja muiden vastaavien menojen korvaamiseksi. Eniten apurahoja on haettu ja myönnetty musiikin alalle, jolla tulonmenetykset ovat olleet suurimpia.

Kulttuurialan yritykset ja yrittäjät ovat voineet lisäksi hakea työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan mukaisia tukia eli kunnista keväällä yksinyrittäjille tarkoitettua tukea, ELY-keskuksista pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettua tukea, Business Finlandista myönnettyä tukea, sekä kustannustukea valtiokonttorista.

Tukien riittävydestä on käyty laajaa keskustelua. Erityisesti freelancer-taiteilijat ovat tuoneet esille hankalaa tilannettaan. Saadakseen ajantasaista tietoa tilanteesta, teetti opetus- ja kulttuuriministeriö alkuvuodesta uuden laajan kyselyn taiteen ja kulttuurin toimijoille, ml. alan ammattilaisia edustavat järjestöt. Kaikista kyselyn vastaajista 11 prosenttia koki, että on kyennyt toteuttamaan toimintaansa suunnitellusti tai muutoksin vuonna 2020, kun henkilövastaajien (taiteilijat, freelancerit, työryhmän jäsenet ym.) osalta luku on kahdeksan prosenttia. Vuoden 2021 osalta vastaavat arviot ovat 17 ja yhdeksän prosenttia. Vuonna 2020 toimintansa toteuttamisen koki olennaisesti vaarantuneen kaikista vastaajista 55 prosenttia ja henkilövastaajista 76 prosenttia. Vuoden 2021 osalta vastaavat luvut ovat 50 ja 73 prosenttia. Tärkeimmiksi koronatuen lähteiksi sekä kaikki vastaajat, että henkilövastaajat ilmoittavat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon-alalta saadun tuen (37%/30 %). Kyselyn tuloksia voi pitää suuntaa antavina. Henkilövastaajista 50 prosenttia edusti musiikin alaa. Kyselyn ja keskustelujen kautta ministeriö on tietoinen taide- ja kulttuurikentän tarpeista ja painotuksista.

Kysymyksessä nostetaan esiin sosiaaliturvan merkitys kulttuurialalle tilanteessa, jossa alan toimintamahdollisuuksiin on vaikuttanut ja vaikuttaa Covid-19-pandemia ja sen torjumiseen liittyvät toimet. Kysymyksessä nostetaan esiin myös tekijänoikeuskorvausten sovittelu työttömyysturvassa. Tähän jälkimmäiseen aiheeseen liittyviin kysymyksiin on vastattu varsin seikkaperäisesti muun muassa vastauksissa kirjallisiin kysymyksiin 447/2020 vp, 719/2020 vp ja 852/2020 vp. Tarkasteltaessa laajemmin kulttuurialalla työllistyvien tilannetta ja mahdollisuuksia työttömyysturvaan pandemian aikana, vuonna 2020 palkansaajina työskennelleitä kulttuurialalla työllistyviä koskivat kaikki samat työttömyyspäivärahalle pääsyä ja siellä pysymistä helpottaneet lainsäädännön poikkeukset kuin muitakin palkansaajia. Tämän lisäksi yrittäjinä työskenteleviä kulttuurialan toimijoita on koskenut ja koskee edelleen samat työmarkkinatuen saannin mahdollistavat poikkeukset, jotka koskevat muitakin yrittäjiä. Myös työttömyysturvan suojaosan korotus, jota hallitus on esittänyt jatkettavaksi kesäkuun 2021 loppuun saakka, koskee sekä palkansaajana että yrittäjänä työllistyviä kulttuurialan ammattilaisia. Kysymyksessä tarkoitettun YEL-maksuvelvoitteen osalta Covid-19-pandemian aikana on ollut käytössä paitsi normaaliaikaanakin mahdolliset jouston keinot eli tilapäinen jousto vakuutusmaksun suuruudessa, työtulon alentaminen ja – yritystoiminnan päättyessä – vakuutuksen päättäminen. Tämän lisäksi, väliaikaisesti voimassa olleen

YEL-vakuutusehtojen muutoksen perusteella, maksuihin oli vuonna 2020 mahdollista saada korotonta maksuaikaa.

Hallitus on vastikään esittänyt vuoden 2021 ensimmäisessä lisätalousarviossa korona-avustuksia taiteen ja kulttuurin toimijoille. Lisätalousarvioesityksen tukipaketilla vahvistetaan freelancereiden mahdollisuuksia toimeentuloon ammatistaan. Taiteen edistämiskeskukselle on esitetty 15 miljoonan euron määrärahaa, josta voitaisiin osoittaa tukea luovien alojen sekä kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille, joiden työskentelymahdollisuudet ovat vähentyneet ja toimeentulo on heikentynyt koronapandemian vuoksi. Hakijoina voivat olla eri taiteenalojen ammattilaiset ja toiminnimet.

Helsingissä 4.3.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko